



КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

О. В. Балабенко

*Донбаська національна академія будівництва і архітектури,
вул. Державіна 2, 86123, м. Макіївка, Україна.
E-mail: manage_nasa@mail.ru*

Отримана 11 травня 2008, прийнята 16 травня 2008

Анотація. В статті зроблено акцент на важливість збільшення кількості суб'єктів малого бізнесу шляхом удосконалення механізму регуляторної політики держави щодо оподаткування господарської діяльності суб'єктів малого бізнесу. Обґрунтовано необхідність удосконалення діючої моделі системи оподаткування діяльності суб'єктів малого бізнесу, як складової частини механізму державного управління розвитку малого бізнесу в країні. Запропоновано, що стратегічним напрямком реформування податкової системи суб'єктів малого бізнесу має стати розробка концептуального підходу удосконалення механізму реалізації регуляторної політики держави до створення ефективного податкового регулювання в даному секторі вітчизняної економіки, який базується на таких важливих принципах, як уніфікація підходів і методів до вимог нарахування податків (зборів), зменшення кількості податків, зниження рівня податкового навантаження, рівноправність в частині фіскальних вилучень у виручці малої фірми при застосуванні загальної чи спрощених податкових технологій тощо.

Ключові слова: оподаткування, закон, Податковий Кодекс, аналіз, вдосконалення, податкове навантаження, економіка, суб'єкти підприємницької діяльності, ефективність, модель, неврегульованість.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ ПОДХОД УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА РЕГУЛЯТОРНОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА ОТНОСИТЕЛЬНО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА

Е. В. Балабенко

*Донбасская национальная академия строительства и архитектуры
ул. Державина, 2, г. Макеевка, 86123, Украина.
E-mail: manage_nasa@mail.ru*

Получена 11 мая 2008, принята 16 мая 2008

Аннотация. В статье сделан акцент на важность увеличения количества субъектов малого бизнеса путем усовершенствования механизма регуляторной политики государства относительно налогообложения хозяйственной деятельности субъектов малого бизнеса. Обоснована необходимость усовершенствования действующей модели системы налогообложения деятельности субъектов малого бизнеса как составляющей части механизма государственного управления развития малого бизнеса в стране. Предложено, что стратегическим направлением реформирования налоговой системы субъектов малого бизнеса должна стать разработка концептуального подхода усовершенствования механизма реализации регуляторной политики государства к созданию эффективного налогового регулирования в данном секторе отечественной экономики, который базируется на таких важных принципах

пах, как унификация подходов и методов к требованиям начисления налогов, уменьшение количества налогов, снижение уровня налоговой нагрузки, равноправность в части фискальных взысканий из выручки малой фирмы при применении общей или упрощенных налоговых технологий и т.п.

Ключевые слова: налогообложение, закон, Налоговый Кодекс, анализ, усовершенствование, налоговая нагрузка, экономика, субъекты предпринимательской деятельности, эффективность, модель, неурегулированность.

THE CONCEPTUAL APPROACH OF IMPROVEMENT OF THE MECHANISM REGULATORY POLITICIANS OF THE STATE CONCERNING THE TAXATION OF ECONOMIC ACTIVITIES BY THE SUBJECT SMALL BUSINESS

E. V. Balabenko

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture,

Derzhavin str. 2, 86123, Makeevka, Ukraine.

E-mail: manage_nasa@mail.ru

Received 11 May 2008, accepted 16 May 2008

Abstract. In the article it is emphasized the importance of increasing in quantity of subjects of small business by improvement of the policy regulation mechanism of the state the taxation of economic activities of small business subjects. It was based the necessity of improvement of the operating model of the taxation system in subjects activity of small business, as the mechanism component of the state management of small business development in the country. It was offered, that the strategical reforming direction of tax system for small business subjects conceptual must be elaborating of the attitude for improvement of the realization mechanism of the regulational policy of the state for creation of official tax regulation in the given sector of native economics which is based on such important principles as: Unification of approaches and methods to requirements taxing, reducting of fax quantity, a level decreasing of load tax, equalitiness in fiscal exactions from a small firm again applying the common or simplified tax technologies as well.

Keywords: taxation, law, Tax Code, analysis, improvement, taxing, economics, entrepreneurs, efficiency, model, unsettlement.

Вступ

Державне податкове регулювання тієї чи іншої сфери господарської діяльності суб'єктів малого бізнесу необхідно в першу чергу хоча би за наступних причин:

По–перше, на рубежі незалежності України фактично склалася нова економічна реальність для суб'єктів підприємницької діяльності: змінилися види підприємств відповідно до форм власності; в українському законодавстві виникло поняття суб'єктів підприємницької діяльності, розподіл підприємств на малі, середні та великі; відбулися кардинальні зміни в системі оподаткування господарської діяльності підприємств; виникли так звані «альтернативні» – спрощені системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу.

По–друге, цілі і ідеї державної податкової політики, які спрямовані на реалізацію інтересів держави стосовно суб'єктів малого бізнесу, пов'язані з існуючими системами оподаткування і забезпечення завдяки ним збільшення критичної маси суб'єктів підприємницької діяльності та надходжень до бюджету. Прогаляни у системі оподаткування малого бізнесу призводять до значних розбіжностей між поставленими цілями і кінцевим результатом.

По–третє, сучасну динаміку розвитку суб'єктів малого бізнесу в державі за допомогою оподаткування визначають два основних параметри: 1) потреба в ефективній системі оподаткування; 2) незрозуміла у деяких випадках, схильна до подвійного тлумачення та ухилення від сплати податків діюча система оподаткування

малого бізнесу, що вимагає проведення інвентаризації законодавчої бази, розробки процедури усунення недоліків нормативно-правового характеру оподаткування суб'єктів малого бізнесу.

Незважаючи на значний науковий інтерес до окресленої проблеми, не вирішеними залишаються ще певна група питань стосовно оподаткування господарської діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Аналіз досліджень і публікацій

Проблеми теорії і практики розвитку малого бізнесу шляхом гармонізації податкової системи є предметом дослідження багатьох учених, насамперед, це наукові розробки Іванова Ю.Б. [1], Вішневського В.П. [2], Козаченко Г.В. [3], Воронкової А.Е. [3], Ануфрієва М.Ю. [4], Ляшенка В.І. [4] тощо.

Метою статті є представлення концептуального підходу удосконалення механізму регуляторної політики держави щодо оподаткування господарської діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Виклад основного матеріалу

Податкова політика держави побудована на подвійних стандартах: на словах декларується зниження податків, а насправді загальний рівень податків не змінюється, або підвищується. У відповідь підприємці удосконалюють методи управління незадекларованими грошовими потоками та застосовують нові схеми ухилення від оподаткування. В результаті страждає як держава, так і підприємництво: бюджет не виконується, соціальний клімат не покращується.

У Концепції реформування податкової системи України зазначено, що недоліки податкової системи характеризуються, передусім фіскальною спрямованістю, що є лейтмотивом більшості змін, які вносяться до податкового законодавства.

Нормативно-правова база оподаткування є складною, неоднорідною та нестабільною, а окремі законодавчі норми - недостатньо узгоджені, інколи суперечливі. Питання оподаткування і досі регулюються не тільки законами, а і декретами Кабінету Міністрів України, указами Президента України. Через наявність у

законодавчих актах норм непрямой дії значна кількість питань у сфері оподаткування регулюється підзаконними актами. Такий стан правової бази може бути виправданий на початковому етапі формування податкової системи, однак неприйнятний на даному етапі розвитку економіки.

Чимало норм мають неоднозначне тлумачення при їх застосуванні, що негативно позначається на діяльності підприємницьких структур, знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів.

Стратегічним напрямком реформування податкової системи суб'єктів малого бізнесу мають стати деякі ідеї, які необхідно врахувати при розробці концептуального підходу до створення ефективного податкового регулювання в даному секторі вітчизняної економіки.

По-перше, критична оцінка діючої в Україні фіскальної технології оподаткування суб'єктів малого підприємництва і стимулюючого впливу показала, що, незважаючи на спроби реформування, вона зберігає достатньо виражений депресивний характер. Це зумовлено тим, що в методиках справляння основних податків і зборів недостатньо враховується специфіка ведення малого бізнесу, що працює за стандартними (звичайними) податковими правилами, за рахунок удосконалення підходів і методів визначення бази обкладання податками (зборами) та вимог до ведення обліку нарахування податків (зборів); зменшення кількості податків та скасування податків (зборів, обов'язкових платежів), витрати на адміністрування яких перевищують доходи від їх стягнення; зниження рівня податкового навантаження на суб'єктів оподаткування, які чинять найбільший стримуючий вплив на легітимну фінансово-господарську діяльність платника, з одночасним розгортанням їх податкової бази (легалізація сектора "тіньової" економіки та скасування безпідставних (необґрунтованих) податкових пільг та зрівняння податкового тиску на різні категорії платників податків; зменшення ставок податків (зборів) з одночасним збільшенням податкової бази, що означає максимальне розширення кола платників податків (зборів) та скасування безпідставних податкових пільг.

По-друге, за допомогою системи оподаткування стимулювати підприємства, які реально

збільшують обсяги виробництва і послуг, що дозволить здійснити структурні зміни для підтримки галузей з найбільш питомою вагою доданої вартості.

По–третє, в основу оподаткування малого бізнесу повинен бути покладений принцип стимулювання зростання його капіталу шляхом впровадження диференційованої шкали оподаткування залежно від об'ємів обігу, чисельності зайнятих і вартості основних виробничих фондів. Частка сплати податків з доходу або виручки суб'єктів малого бізнесу при застосуванні загальної системи оподаткування чи однієї з альтернативних не повинно істотно різнитися між собою. При застосуванні альтернативної системи оподаткування необхідно дотримуватися принципу рівної справедливості при визначенні податкових зобов'язань. Головною різницею між застосуванням різних систем оподаткування повинен бути ступінь складності податкового обліку та звітності. Ці вимоги дозволять суб'єктам малого бізнесу, що відповідають встановленим законодавством критеріям віднесення до малого бізнесу, однак які з об'єктивних причин не можуть перейти на альтернативні режими оподаткування, сплачувати податки на рівних умовах з підприємствами, які використовують альтернативні системи оподаткування. Також це дасть змогу зменшити привабливість розробки схем ухилення від сплати податків великих та середніх підприємств.

По–четверте, спрощення правової бази оподаткування, що забезпечить зрозумілість норм основного законодавчого акту з оподаткування. Таким законодавчим актом прямої дії повинен стати Податковий кодекс України, в основі якого буде покладено ріст капіталу бізнесу за допомогою побудови диференційованого податкового режиму для суб'єктів підприємницької діяльності.

По–п'яте, звести розрізнені спеціальні альтернативні технології оподаткування малого бізнесу, що до того ж значною мірою дублюються, до єдиної, в рамках якої передбачити максимально просту схему розрахунку податкових зобов'язань перед бюджетом для малих форм підприємництва. Схожий підхід запропонований у вже згаданому проекті Податкового кодексу України при розробці розділу XVII. Це

зменшить витрати податкових органів на адміністрування одного альтернативного методу оподаткування малих господарських суб'єктів та знову ж таки зменшить можливості для уникнення сплати податків через схеми використання численних податкових режимів. Запропонований підхід оподаткування суб'єктів малого бізнесу у проекті Податкового кодексу України не є досконалим та потребує доопрацювання.

По–шосте, створення системи визначення межі граничних вимог до суб'єктів малого бізнесу при переході або перебуванні на альтернативній системі, в ув'язці із зростанням місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи та кількості найманих робітників. При цьому передбачити диференціацію шкали сплати податків фізичними особами з урахуванням кількості найнятих робітників; розміру отриманого доходу; виду і місця здійснення підприємницької діяльності, чисельності жителів населеного пункту, де здійснюється господарська діяльність; основного фізичного («реального») параметру, який найбільше впливає на обсяг отриманого доходу від конкретного виду діяльності (кількості працівників, потужності виробничого обладнання, торговельної площі пункту продажу, кількості та виду автотранспортних засобів для перевезень, числа посадочних місць у пунктах громадського харчування, перукарнях тощо).

Методика визначення конкретного розміру ставок єдиного та фіксованого податку, що сплачується суб'єктами підприємницької діяльності – фізичними особами, законодавчими або нормативними актами не передбачена, що зумовлює велику кількість підходів до вирішення цього питання.

По–сьоме, невтручання держави в здійснення підприємницької діяльності, крім випадків, передбачених законом, за рахунок зменшення кількості перевірок, відмова від перевірок платників з добропорядною історією.

Таким чином, подальша деталізація вищевказаних концептуальних положень, що стосуються оптимізації системи оподаткування малого бізнесу в Україні, потребує наступних ґрунтовних досліджень: прорахування можливих стимулюючих та фіскальних наслідків від впровадження запропонованих змін альтернативних податкових режимів з використанням

економіко–математичних моделей та комп'ютерної обробки інформації; аналізу положень різноманітних варіантів законопроектів Податкового кодексу України, відповідних пропозицій вітчизняних представників малого бізнесу, науковців і фахівців–практиків у сфері оподаткування, податківців; поглибленого вивчення фіскального права (нормативних актів з даної проблематики) зарубіжних країн тощо, але це вже виходить за рамки даної роботи.

Висновки

Стратегічним напрямком реформування податкової системи суб'єктів малого бізнесу має стати розробка концептуального підходу удосконалення механізму реалізації регуляторної політики держави до створення ефективного податкового регулювання в даному секторі вітчизняної економіки, який базується на таких важливих принципах, як:

- оцінка діючої в Україні технології оподаткування суб'єктів малого бізнесу свідчить про стримування розвитку господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва. Для підняття підприємницького потенціалу необхідно уніфікувати підхід і методи визначення елементів за всіма податками (зборами) та вимоги до ведення обліку нарахування податків (зборів), зменшити кількість податків, знизити рівень податкового навантаження;
- підсилити цілеспрямованість податкової системи в частині стимулювання підприємств, які реально збільшують об'єми виробництва і послуг;

- рівноправність в частині фіскальних вилучень у виручці (або доходах) малої фірми при застосуванні загальної чи радикально спрощених податкових технологій не повинні істотно різнитися між собою;
- звести розрізнені спеціальні альтернативні технології оподаткування малого бізнесу, що до того ж значною мірою дублюються, до єдиної, в рамках якої передбачити максимально просту схему розрахунку податкових зобов'язань перед бюджетом для малих форм підприємництва;
- впровадження в дію проекту Податкового кодексу України, який має спростити правову базу оподаткування та забезпечити зрозумілість норм справляння податків.

Література

1. Иванов Ю.Б. Альтернативные системы оподаткування [Текст]. Монографія /Ю.Б. Иванов. – Харків: Торнадо, 2003. – 517 с.
2. Вишневський В.П., Веткин А.С., Вишневская Е.Н. и др. [Текст]. Монографія /В.П. Вишневський, А.С. Веткин, Е.Н. Вишневская и др. – Донецк: ТОВ «Друк–Інфо», 2006. – 504 с.
3. Козаченко Г.В., Воронкова А.Е., Медяник В.Ю., Назаров В.В. Малый бизнес : устойчивость и компенсаторные возможности [Текст]. Монографія /Г.В. Козаченко, А.Е. Воронкова, В.Ю. Медяник, В.В. Назаров. – К. : Либра, 2003. – 328 с.
4. Ануфриев М.Ю., Бережная Т.Ф., Ляшенко В.И. и др. Влияние специальных налоговых режимов на развитие малого предпринимательства в регионе [Текст]. Монографія /М.Ю. Ануфриев, Т.Ф. Бережная, В.И. Ляшенко – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 226 с.

Балабенко Олена Володимирівна – аспірант кафедри «Менеджмент організацій» Донбаської національної академії будівництва та архітектури. Наукові інтереси: оподаткування господарської діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Балабенко Елена Владимировна – аспірант кафедри «Менеджмент организаций» Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: налогообложение хозяйственной деятельности субъектов малого бизнеса.

Balabenko Elena Vladimirovna – post graduate student of the department «Management of organization» Donbass National Academy of Civil Engineering and Architecture. Scientific interests: taxation economics activity of entrepreneurs.